

Jaksosuunnitelma POM2STN/TS

Kankaanpainanta

Suunnittele oma työ kankaasta, esim. reppu, kassi, pussukka, kukkaro jne.
Luokka-aste 6 lk.

Monimateriaalinen kankaanpainanta & ompelutyö

Arvioitu kesto n. 6 x 2 h

Oppilaiden on tarkoitus suunnitella tai etsiä itse valmiit kaavat, painaa kankaaseen kuvioita sekä lopuksi ommella kankaasta, esim. reppu, kassi, pussukka tai kukkaro. Annamme oppilaille toimintaraamit, joiden sisällä jokainen oppilas saa valmistaa oman henkilökohtaisen esineen, jolle on olemassa käyttötarkoitus. Tätä ajattelumallia tukee myös uusi OPS 2014, joka toteaa: "Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi". Opetussuunnitelman tavoitteisiin liittyvä sisältöalue S4 korostaa nimenomaan yksilöllisyyttä ja työskentelyä itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

Suunnittelu

Esineen suunnitteluvaiheeseen menee helposti ensimmäinen kaksoistunti. Esittelemme oppilaille muutamia kuvia toisten oppilaiden tekemistä repuista, kasseista ja kukkaroista. Kuvat toivottavasti antavat oppilaille inspiraatioita ja selventävät ajatuksia. Aloitamme jakson kertomalla tavoitteet oppimisprosessille. Kun oppilailla on selkeät tavoitteet, se helpottaa heidän työtään. Kerromme, että tavoitteet jaksolle ovat valmistaa monimateriaalinen itsesuunniteltu tekstiilituote, jossa voi säilyttää tavaroita. Annamme esimerkkejä. Käytetty kangas tulee painaa itse. Annamme oppilaille valkoista puuvillakangasta, jonka voi värjätä kokonaan tai osittain. Monimateriaalisuus tarkoittaa sekä ns. pehmeiden sekä kovien käsityötarvikkeiden käyttöä työssä. Kovia materiaaleja töissä voi esimerkiksi olla kassin puiset tai metalliset käsikahvat, kukkaron metallinen kehys. Reppuun voi suunnitella esim. metallista koristeen. Lisäksi tavoitteemme ovat ottaa toiset huomioon käsityön tunteilla ja noudattaa turvallisuusohjeita.

tt

Opettaja lähtee tutustumaan erilaisiin kankaanpainannan menetelmiin oppilaiden kanssa. Tavoitteena on toteuttaa myös OPS 2014, S1-osiota, missä oppilas pääsee tutustumaan eri väreihin, kuvioihin, tekemään ja suunnittelemaan niitä. Ensin opettaja antaa oppilaille vaihtoehtoja, millaista kankaanpainantaa he voivat toteuttaa. Vaihtoehtoina ovat batiikkitekniikka, aurinkovärjäys, kankaan värjäys sellaisenaan ilman erityisiä kuvioita ja kankaanpainanta sapluunan avulla. Viimeisen voi tietenkin yhdistää muihin töihin.

Syy valita kyseiset menetelmät on niiden vaivaton valmistelu, näin oppilaat pystyvät itse tekemään valinnan haluamansa tekniikan kanssa ilman, että opettajalla olisi kohtuuttomat ennakkovalmistelut ennen tunteja. Oppilaalla on myös mahdollisuus miettiä, onko tuote esimerkiksi helpommin toteutettava kangaskassi, johon voi valmistaa monimutkaisempia kuvioita ja painantoja, vai riittääkö oppilaalle kaksi tuntia värjäykseen, jolloin lopun ajan voi keskittyä valmistamaan tekstiilityötä.

OPS 2014 esittää tavoitteeksi, että oppilas oppii hahmottamaan ja hallitsemaan kokonaisen käsityöprosessin ja dokumentoida sen. Oppilaan tulisi myös suunnitella ja valmistaa tuote yksin tai yhdessä luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin (T2 & T3). Oppilas päättää ensin, mikä tarpeellisen käyttöesineen hän haluaa valmistaa. Sen jälkeen hän voi etsiä kirjoista ja tietokoneelta internetistä jo valmiita kaavoja tai ohjeita tai vaihtoehtoisesti suunnitella ne itse. Tämä tukee laaja-alaista osaamista L1 ajattelua ja oppimaan oppimista. Toisia oppilastovereita voi käyttää oman idean peilaamiseen. Kenties heiltä saa myös lisäideoita. Opettajalle idea pitää esittää ennen kuin oppilas aloittaa prototyypin valmistamisen esim. paperista tai kankaasta.

Työn suunnitteluvaiheessa oppilas tarvitsee monilukutaitoja OPS 2014 (L4). Hän joutuu hakemaan työhön ideoita, ajatuksia, kaavoja, kenties ohjeita kuinka onnistuu työssään parhaalla mahdollisella tavalla. Hän joutuu tulkitsemaan kirjoitettua tekstiä, kaavoja ja kuvia. Hänen pitää osata suhtautua myös kriittisesti lukemaansa ja näkemäänsä sisältöön. Hänen on punnittava, mitkä ideat ovat toteuttamiskelpoisia hänen oman taitonsa, koulun käsityöluokan resurssien, ajankäytön kannalta.

Tässä työssä eriyttäminen tapahtuu luonnollisesti. Koska jokainen saa itse valita tekemänsä työn ja siihen painamansa kuvion, tai tavan jolla kankaan värjää, jokainen oppilas voi tuottaa niin helpon tai vaikean työn kuin omat resurssit kantavat. Opettaja voi tässä tapauksessa olla apuna oppilaalle, koska hänelle lienee jo muodostunut käsitys oppilaan käsityön taitotasosta. Helpompi työ olisi esimerkiksi kassin ompeleminen ja siihen liittyvä pieni, yksinkertainen painotyö esim. valmista sabluunaa käyttäen. Haastetta työhön saa valitsemalla esim. repun valmistamisen ja siihen monimutkaisen painokuvien itse sen myös suunnittelemalla.

Integrointi muihin oppiaineisiin

Muiden oppiaineiden integrointi projektiin, varsinkin alun suunnitteluvaiheessa tapahtuu lähes yhtä huomaamattomasti kuin eriyttäminen. Oppilas joutuu käyttämään matematiikkaa, suhteellista- ja loogista-ajattelua suunnitellessaan kaavoja. Uusi opetussuunnitelma matematiikan osalta (OPS2014) asettaa tavoitteeksi ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä (T2) sekä ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä (T12).

Vastavärejä ja väriympyrän värejä miettiessään ja värien sommittelua kankaaseen suunnitellessaan, käyttää hän kuvataiteen osaamistaan. Kuvallisen tuottamisen osiossa uusi opetussuunnitelma (OPS2014) toteaa seuraavaa: oppilaan tulisi oppia käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan (T4).

Batiikkitekniikalla tehdessään oppilas saattaa törmätä maantiedon alueelta tuttuihin maihin ja kulttuureihin. Batiikki on alunperin kotoisin Indonesiasta ja solmubatiikkia käytetään eritoten Länsi-Afrikassa ja Intiassa. Opetussuunnitelmassakin (OPS2014) sanotaan tähän liittyen: maantiedon opetuksen tulisi ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla (T3).

Suunnitteluvaiheessa opettaja voi ottaa myös lyhyesti puheeksi käsityöryrittäjyyden. Käsityöläisen ammattitaito rakentuu suunnittelun, toteuttamisen ja markkinoinnin

osa-alueiden hallinnasta. Vaikka yrittäjyys ei olekaan peruskoulun alakoulun oppiaine, on se silti mielestämme erittäin tärkeä osa yhteiskunnan toimintaa. Moni luokan oppilaistakin tulee tulevaisuudessa päätymään yrittäjäksi. Suunnitteluvaiheessa voisimme pikaisesti pohtia, mitä seikkoja tulisi ottaa huomioon, jos tekisimme tuotetta myyntiin. (Forss 2005, 11).

Kankaanpainanta

Luokassa on eri pisteitä, missä oppilaat voivat työskennellä valitsemallaan tekniikalla. Kyseisestä tekniikasta on yksinkertaiset sanalliset ohjeet kuvien kanssa eri vaiheista. Opettaja on valmistellut työpisteet sellaiseen kuntoon, mistä on helppo aloittaa. Opettaja on mukana tärkeimmissä vaiheissa eri töiden prosesseissa. Esimerkiksi batiikkivärjäyksessä opettajalla ei ole tärkeä olla oppilaiden vierellä kun he tekevät solmuja kankaaseen, mutta aurinkovärjäyksessä värien sekoittamisessa opettajan on hyvä olla ohjeistamassa ja näyttämässä mallia kuinka sekoitus tapahtuu.

Opettaja kiertää eri pisteissä katsomassa oppilaiden työskentelyä, opettajan tulee kannustaa oppilaita, eikä antaa pienten mokien lannistaa. Tässä vaiheessa on myös hyvä huomioida oppilaiden eri tyylit ja tahdit toimia. Jos opettaja huomaa oppilaan taistelevan pienten yksityiskohtien kanssa, tulee tämän rohkaista oppilasta tekemään valintoja ja viemään työtään eteenpäin.

Aurinkovärjäys

Tarvikkeet:

- maalausalue, muovi
- painopohjakangas
- ruiskuemulsio
- värejä
- siveltimet ja kipot
- kuvioiden muodostamiseen esimerkiksi oppilaiden tuomia lehtiä, pahvikuvioita, suolaa, sokeria

Oppilaat jotka ovat valinneet aurinkovärjäyksen, ovat saaneet tuoda mukanaan lehtiä, tai jotain muuta mitä haluavat kankaalle painaa. Oppilailla on mahdollisuus tehdä eri kerroksia väreistä ja näin luoda eri värisiä painantakuviota kankaaseen kuten ylläolevasta kuvasta näkyy. Tässä työn vaiheessa oppilas saa antaa luovuutensa kukkia. Kankaalle voi esimerkiksi luoda roiskeita tai sormenjälkiä.

Maalausalue on suojattu muovilla. Omat vaatteet suojataan. Oppilaat sekoittavat ruiskuemulsiosta ja väripigmentistä yhden tai useamman voimakkaan sävyn. Kangas asetetaan muovin päälle, se maalataan ensin kokonaan kosteaksi, minkä jälkeen värin voi maalata kankaaseen. Tämän jälkeen kuvioita antavat asiat asetetaan

kankaaseen oppilaan haluamiin kohtiin. Jos oppilas haluaa elävämmän värisen kankaan, hieman kankaan kuivuttua, oppilas voi lisätä uuden värikerroksen ja lisäämällä lisää lehtiä toiseen vaiheeseen. Oppilas voi valita käyttää myös suolaa, tai sokeria värin pakenemiseen ja kuvioiden tekemiseen.

Solmubatiikkitekniikka

Tarvikkeet:

- Kattilat veden kuumentamiseen
- jauheväriä
- kuminauhoja, lankaa
- värjättävä kangas

Työ aloitetaan solmujen tekemisellä, minkä jälkeen kankaat upotetaan kuumaan väriseokseen. Kankaat saavat olla värjäytymässä tunnin verran. Tällä aikaa oppilaat voivat aloittaa tekemään kaavoja työtään varten. Värjäytymisen jälkeen kankaat huuhdellaan ja jätetään kuivumaan. Oppilaan tulee suojata vaatteensa hyvin, sillä huuhteluvaiheessa kankaasta lähtee runsaasti väriä.

Batiikkitekniikassa turvallisuuden kannalta opettajan on tärkeä huomioida vaihe, missä kangas värjätään. Kangas värjätään kuumassa vedessä, joten oppilaan ollessa tässä vaiheessa, opettajalta tulee kysyä apua. Solmubatiikkitekniikalla on mahdollista tehdä monenlaisia hauskoja kuvioita kankaaseen, oheisessa linkissä on piirretty monia esimerkkejä erilaisista solmuista. mistä oppilaat voivat inspiroitua.

http://teeitse.punomo.fi/document_viewer.php?timestamp=1410247505&filename=home%2Fjsiivonen%2Fsolmubatiikki.pdf

Kankaanpainanta sabluunoilla

Tarvikkeet:

- makkarapaperia, piirtoheitinkalvoa, tai muuta vastaavanlaista
- tuputussieniä
- kangasmaalia
- kirurgiveitsi, tai pieni terävä veitsi, jolla yksityiskohtia saa leikattua kalvosta, tai paperista irti
- kuva, tai malli mitä haluaa käyttää sabluunan teossa

Sabluunoiden tekeminen integroituu vahvasti kuvaamataitoon. Työn parissa voi päästä käyttämään myös kuvankäsittelyohjelmaa, missä kuvan kontrastit laitetaan äärimmilleen. Kuva tulostetaan ja tummat kohdat leikataan irti. Tällaista on ehkä

tehtykin aiemmin kuvaamataidon tunneilla, joten menetelmä ei ole välttämättä uusi. Sabluunoita ei tarvitse tietenkään tehdä kyseisellä tyylillä, vaan muotin voi suunnitella myös täysin itse. Kuvasta voi tehdä pienemmän ja sitä voi toistaa kankaalla, kuten nuotti-kuvassa on tehty. Oheisella sivustolla on tehty monia erityylisiä kankaita sabluunoiden avulla, mistä oppilaat voisivat varmasti innostua: <https://raahenlukionkuvis.wordpress.com/tag/kankaanpaino/>

Oppilaat saavat itse työskennellä sabluunoiden parissa. Jos he ovat päättäneet värjätä kankaansa aiemmin, toteuttavat he sen ensin, minkä jälkeen voivat tulla tekemään sabluunoita. Jos painanta on ainut mihin he haluavat keskittyä, tunti alkaa heidän osaltaan sabluunoiden tekemisestä. He voivat valita painattavatko kuvan ennen vai jälkeen työn teon, riippuen millaista painantaa he haluavat tehdä, . Kangaskassiin esimerkiksi tekstilogo voi olla helpompi tehdä työn jälkeen, mutta kankaassa useasti toistuvat kuviot voidaan tehdä jo ennen. Tässä esimerkiksi oppilaalle annetaan opetussuunnitelman mukaisesti vastuuta omaan harkintaan, päätös toimia tietyllä tavalla. Oppilaita ei painosteta toimimaan samanlaisessa järjestyksessä, sillä yhdessä työssä painopiste saattaa olla toinen mitä toisessa.

Kaikkien kankaiden ollessa valmiita, ne silitetään jotta väri jää paikoilleen.

Työn ompelu

Kankaanpainannan jälkeen jatkamme ompelulla. Arviomme mukaan nyt on kolmas tai neljäs tapaamiskerta. Opettaja käy kertauksenomaisesti muutamia turvallisuusohjeita ompelukoneella ompelusta sekä kankaan mahdollisesta silittämisestä luokan kanssa läpi. Muistutamme, että ompelukoneen virran tulee olla katkaistu, kun sitä langoitetaan, vaihdetaan paininjalkaa tai käännetään yläterää. Muuten oletamme, että ompelukoneella ompelu on jo tässä vaiheessa peruskoulua heille tuttua. (Inki ym. 2011).

Opettaja kiertele luokassa, seuraa työn etenemistä ja auttaa oppilaita tarvittaessa. Opettajan tulisi muistaa myös formatiivinen arviointi, ts. hän tekee jatkuvasti huomioita oppilaiden työn etenemisestä, motivaatiosta sekä luokkahuonekäyttäytymisestä. Opettajan on hyvä antaa jatkuvaa palautetta työstä tai työskentelytavoista. Palautteen tulee olla spesifiä, perusteltua sekä informatiivista. Oppilaalle ei ole juurikaan merkitystä opettajan sanoessa ”hyvä Minttu”. Hänen on syytä kertoa, mitä hän arvostaa oppilaan työssä, esim. ”olet tehnyt todella siistiä ompelujälkeä, vaikka ompelemasi kohta oli vaikea”. (Anderson 2003, 26).

Oppilaiden pitäisi pystyä kuudennella luokalla työskentelemään suhteellisen itsenäisesti, varsinkin jos he ovat tottuneet siihen. Jos käsityön opettaja on ollut sama jo useita vuosia, ja hän on käyttänyt ”kokonaisen työn” metodologiaa eli oppilaat

saavat tehdä jokainen henkilökohtaisen työn tiettyjen reunaehtojen sisällä itsenäisesti, oppilailla tässä vaiheessa ei pitäisi olla kovinkaan suuria yleisen työskentelyn ongelmia. Tottakai jokaisessa työssä voi olla ongelmakohtia, johon oppilas tarvitsee opettajan apua.

Monissa Suomen kouluissa on varmasti vielä tänäkin päivänä vallalla ajattelu, että kaikki oppilaat tekevät tismalleen saman työn ja pahimmassa tapauksessa opettajalla on samat työt ohjelmassaan vuodesta toiseen. Mekin olemme kuulleet tarinan perheestä jossa perheen kolme lasta valmisti puisen löylykauhan jokainen tietyllä luokka-asteella saman käsityöopettajan tunnilla. Surkukupaisinta tarinassa on se, että perhe asui saunattomassa asunnossa. Tapauksesta voi varmuudella sanoa, että työn valmistus ei lähtenyt oppilaan omasta tarpeesta. Vielä vuonna 2004 ilmestyneessä Käsillä tehty kirjassa sanotaan:

“Koulukäsitöiden suunnittelu- ja valmistusprosesseille on leimallista, että ne muodostuvat jaetusta asiantuntijuudesta, mutta kuitenkin niin, että käsityöllisen prosessin ainoa todellinen asiantuntija on käsityöopettaja.” (Kupiainen, 2004, 20)

Mielestämme tämä asia on todella muuttunut reilussa vuosikymmenessä. Koemme käsityöopettajina olevamme enemmänkin ohjaajia ja kannustajia. Voimme hyvin kuvitella tilanteen, että luokassamme on oppilas joka on jopa taitavampi kuin käsityöopettaja itse. Toisekseen, puhumme koko ajan taide- ja taitoaineesta, jonka arviointi on aina subjektiivista.

Opettaja valvoo työturvallisuusasioita, yleistä viihtyvyyttä sekä aikataulussa pysymistä. Yleisellä viihtyvyydellä tarkoitamme sitä, että luokkahuoneessa säilyy positiivinen työskentelyilmapiiri. Kaikilla on mukavaa tehdä omaa työtään, kenenkään työtä ei pilkata, kiusaamisesta puhumattakaan. Laaja-alainen osaaminen (L3) OPS 2014 antaa oppilaille tehtäväksi harjoitella hyvää käytöstä sekä muita omaan ja yhteiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia toimintatapoja. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta oppimisympäristön siisteydestä, viihtyisyydestä ja ilmapiiristä.

Oppilaat, jotka ovat saaneet työnsä valmiiksi, saavat valmistaa vielä pienen tuotteen, kuten keittiöpyyhkeen sapluunaa käyttäen, tai aurinkovärjäys-tekniikalla. Kyseessä voi olla myös jokin muu vastaavanlainen pieni tuote. Jos oppilas tiedostaa olevansa valmis ennen muita, saattaa tämä ihan itsekkin kysyä, saako tämä tuoda kodistaan paidan ja painattaa siihen jonkun kuvan.

Arviointi

Viimeisellä tunnilla opettaja laittaa kaikki (valmiit) työt esille. Jokainen oppilas voi vuorollaan kertoa omasta työstään, miksi hän teki juuri sen työn? Mitä se kuvastaa? Onko sille jo tarve valmiina? Mikä työssä oli haastavaa? Oletko itse tyytyväinen valmiiseen lopputulokseen. Tässä pystymme oppilaiden kanssa jo hieman harjoittelemaan vertaisarviointia. Oppilaat oppivat toisten tekemistä tekniikoista ja kenties joskus kokeilevat itse samanlaista työtä.

Jakson lopuksi muistutetaan jälleen jakson alussa sille asetetuista tavoitteista. Tavoitteiden teroittamista ja selväksi tekemistä kutsutaan konstruktivisen linjakkaaksi opetukseksi. Selkeät tavoitteet tehostavat arviointia. Oppilaille on tehty kirjallinen itsearviointilomake (liitteenä). Oppilaille annetaan viimeisen kerran lopuksi n. 10 min. aikaa täyttää lomake. (Biggs, 2003: 95-110)

Oppitunti

Tunnin tavoite

1-2	Työn esittely, jakson tavoitteet, oman työn suunnittelun aloitus ja ideoiden etsintä esim. netistä tai kirjoista
3-4	Suunnittelun jatkaminen ja kankaanpainannan aloittaminen
5-6	Kankaanpainannan jatkaminen ja kaavojen mukaisesti kankaan leikkaaminen, ompelamisen aloitus. Työturvallisuusohjeiden läpikäynti.
7-8	Ompelutyön jatkaminen
9-10	Ompelutyön jatkaminen
11-12	Työn päättäminen, vertaisarviointi ja itsearviointi. Palaute opettajalle työstä.

LÄHTEET:

Anderson, L. W., 2003. Classroom Assessment. Enchancing the Quality of Teacher Decision Making. London. Lawrence Erlbaum Associates.

Biggs, J. 2003. Teaching for quality of learning at University. Suffolk: Open University Press and the Society for Research into Higher Education.

Forss, M. 2005. Värimenetelmät. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

<http://helenankokeilut.blogspot.fi/>

Inki, J., Lindfors, E., Sohlo, J. (toim.). 2011. Käsiyön työturvallisuusopas. Perusopetuksen teknisen työn ja tekstiilityön opetukseen. Opetushallitus. Juvenes Print-Suomen yliopistopaino Oy.

<http://kspkivisaksetpaperi.blogspot.fi/2013/10/varjays-ja-painanta.html>

Kupiainen, T. (toim.). 2004. Käsillä tehty. Helsinki: Edita Prima Oy

<http://marjaleena.vuodatus.net/sivut/aurinkovarjays>

OPS 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus.

<https://raahenlukionkuvis.wordpress.com/tag/kankaanpaino/>

<http://sininentalokissa.blogspot.fi/2010/10/kankaanpainantaa.html>

http://teeitse.punomo.fi/document_viewer.php?timestamp=1410247505&filename=home%2Fjsiivonen%2Fsolmubatiikki.pdf

<http://users.utu.fi/malepe/aurinkovarjays.htm>

LIITTEET:

ITSEARVIOINTILOMAKE

Nimi ja luokka:

Käsityötehtävä:

Kerro tuotteen ideoinnista ja suunnittelusta:

Millaisia yksityiskohtia suunnittelit tuotteeseen?

Kerro tuotteen materiaalivalinnoista ja valmistuksesta:

Suunnittelitko itse tuotteen valmistusprosessin? Toimitko suunnitelman mukaisesti?

Mitä uutta opin?

Mitä olisin tehnyt toisin?

Arvosana jonka antaisin työstäni ja työskentelystäni: